

SHAXS MA'NAVIYATINING SHAKLLANISHIDA DINIY QADRIYATLARNING O'RNI

Suyunov Asliddin

107-guruh 4-kurs talabasi tarixi yonalishi

aslid0908@gmail.com

Denov tadbirkorlik va pedagogika institutining tarix yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxs ma'naviyatining shakllanishida diniy qadriyatlarning tutgan o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Unda diniy qadriyatlarning inson ongiga, axloqiy qarashlariga hamda ijtimoiy xulq-atvoriga ko'rsatadigan ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan yoritib berilgan. Shuningdek, diniy ta'limotlar orqali shakllanadigan halollik, adolat, mehr-oqibat, sabr-toqat kabi fazilatlarning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni asoslab beriladi. Maqolada milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi, globallashuv sharoitida ma'naviy tarbiyaning dolzarb masalalari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ma'naviy-axloqiy qadriyatlar, axloq normalari, shaxs barkamolligi, axloqiy me'yorlar, axloqiy ong, milliy qadriyat.

KIRISH

Shaxs ma'naviyati jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Har bir insonning ichki dunyosi, axloqiy qarashlari va hayotga bo'lgan munosabati avvalo uning ma'naviy tarbiyasi bilan belgilanadi. Bu jarayonda esa diniy qadriyatlar alohida o'rin tutadi. Chunki din asrlar davomida insonlarni ezgulikka, halolikka, sabr-toqatga va mehr-oqibatga chorlab kelgan muhim ma'naviy manba hisoblanadi. Diniy qadriyatlar shaxs ongida yuksak fazilatlarni shakllantirib, uni jamiyatda o'z o'rnini topishga undaydi. Ayniqsa, yosh avlod tarbiyasida diniy-axloqiy tushunchalarning o'rni beqiyosdir. Shu bois, shaxs ma'naviyatining shakllanishida diniy qadriyatlarning ahamiyatini o'rganish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri sanaladi.

ASOSIY QISM

Axloqiy tarbiyaning asosi axloq va axloqiy me'yorlardir. Axloq (lotincha «moralis» xulq-atvor ma'nosini bildiradi) ijtimoiy munosabatlar hamda shaxs xattiharakatini tartibga soluvchi, muayyan jamiyat tomonidan tan olingan va rioya qilinishi zarur bo'lgan xulq-atvor qoidalari, mezonlari yig'indisi. Axloqiy me'yorlar to'g'risidagi bilimlar o'quvchilar ongiga ta'lim va tarbiya jarayonida singdirilib boriladi. Axloqiy tarbiyaning natijasi o'quvchilarda axloqiy ong, axloqiy faoliyat ko'nikmalari va axloqiy madaniyatning shakllanishida ko'rinadi. Axloqiy ong - ijtimoiy ong shakllaridan biri bo'lib, jamiyat tomonidan tan olingan va rioya qilinishi zarur bo'lgan

xulq-atvor qoidalari, mezonlari, shuningdek, milliy istiqloq g'oyasining o'quvchilar ongida aks etishidir. Axloqiy ong, axloqiy faoliyat ko'nikmalari hamda axloqiy madaniyat ta'limtarbiya jarayonida yo'lga qo'yilayotgan axloqiy, ijtimoiy-g'oyaviy, iqtisodiy, huquqiy, estetik va ekologik mavzulardagi suhbat, bahs-munozara, debatlar xalq xo'jaligining turli sohalarida fidokorona mehnat qilayotgan, ilm-fan, madaniyat, ishlab chiqarish hamda sport sohalarida yuksak darajadagi muvaffaqiyatlarni qo'lga kirish bilan O'zbekiston Respublikasi nomini jahonga mashhur qilayotgan, uning obro'-e'tiborining oshishiga o'zining munosib hissasini qo'shayotgan shaxslar hayoti va faoliyat to'g'risidagi ma'lumotlardan samarali foydalanish, vatanparvarlik namunalari ko'rsatgan, xalq qahramonlari namunasida shakllantiriladi. Axloqiy tarbiya o'quvchilarda dunyoqarashni shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, uni samarali tashkil etishda ong, his-tuyg'u hamda xulq-atvor birligiga erishish maqsadga muvofiqdir. Zero, ular birligida ma'lum kamchiliklarning yuzaga kelishi ham o'quvchilarning komil shaxs bo'lib kamol topishlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Dunyoqarash tabiat, jamiyat, inson tafakkuri hamda shaxs faoliyati mazmunining rivojlanib borishini belgilab beruvchi dialektik qarashlar va e'tiqodlar tizimidir. Yuksak ma'naviy komillik, yurt ozodligi, obodligi va xalq farovonli yo'lida fidokorona mehnat qilish, o'ziga va atrofdagilarga nisbatan talabchan bo'lish, o'zida irodaviy sifatlarni tarbiyalay olish, intiluvchanlik, tashabbuskorlik, tashkilotchilik, ijodkorlik hamda mustaqil fikrlash layoqatiga ega bo'lish kabi xislatlarni mustaqil O'zbekiston Respublikasi hayotida ustuvor bo'lgan tamoyillar sifatida e'tirof etish mumkin. O'quvchilarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalashda milliy istiqloq g'oyasi va mafkurasi asoslari tayanch omillar sifatida namoyon bo'ladi. Axloqiy tarbiyani tashkil etish jarayonida axloqiy mazmundagi suhbat, ma'ruza, bahs-munozara, konferentsiya, seminar hamda debatlardan foydalanish o'zining ijobiy natijalarini beradi.

XULOSA

Har bir xalq, millat yaratgan ma'naviy qadriyatlar, uning dunyoga qarashi va hayotga munosabati, o'ziga xos betakror xususiyatlari, ayniqsa, urf-odat va marosimlarda to'laqonli namoyon bo'ladi. Marosimchilik bir qator ijtimoiy funksiyalarni bajaradi, milliy o'zlikni saqlashda, yoshlarni tarbiyalashda, muayyan royalarni ruhiyatga singdirishda katta ahamiyat kasb etadi. Tarbiya va ta'limning milliy xususiyatlari ham ma'naviy qadriyatlar tizimida o'z o'rniga ega. Xalqning kelajagi yoshlarga bog'liq ekanligi qanchalik haqiqat bo'lsa, bularni milliy ruhni tarbiyalash zarurati ham umum e'tirof etilgandir. Milliy tarbiya- xalqning o'z-o'zini saqlash va istiqbolini ta'minlash omilidir. Barkamol avlod tarbiyasida milliy qadriyatlarimizning o'rnini juda katta.

O`zbek xalqining yoshlari milliy g`oya, qadriyatlar bilan yo`g`irilgan tarbiyani olishi kerak.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ibragimova G., To`raqulov X.A., Alibekova R. "Milliy istiqlol g`oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar" fani bo`yicha yordamchi uslubiy qo`llanma. - Toshkent: Cho`lpon, 2003.
2. Pedagogika //A.K.Munavvarovning umumiy tahriri ostida. – Toshkent, O`qituvchi, 1996.
3. Sulaymonov, J. Abdurahmon ibn Xaldunning tamaddun taraqqiyoti haqidagi qarashlarida jamiyat tahlili. Academic Research in Educational Sciences, 2, 451-455
4. Hasanboyev J., To`raqulov X.A., Ravshanov O.A., Kushvaktov N.H. Milliy pedagogikamiz tarixiy ildizlari va barkamol avlod tarbiyasi. – Jizzax: 2007.